

equivalent d'esperguardar, sobretot en el Princ. i Ross., no tant a les altres regions, ni a l'ús ciutadà de Bna., però es tracta d'un de tants casos de depauperació lexical com es troben a les capitals barcelonesa, mallorquina i valenciana. Resta viu pertot: hem de desaprovar incondicionalment, com un error lamentable i una visió ben desorbitada, la d'AlcM de posar-ho tot a *aguaitar*.

És un mot de nivell ben planer, vivaç i popularíssim en el NE. Però en la llengua literària té precisament un matís de mot noble (molt més que *mirar*, i no obstant més vivaç que *esperguardar*); com ja ho sentia Aribau: «Adéu tu, vell Montseny, que des ton alt Palau / com guarda vigilant cubert de boyra y neu / *guaytas* per un forat la tomba del Jueu <'Montjuïc'> / y, al mig del mar immens, la Mallorquina Nau» (*Oda*, v. 7); «los cinamoms a rengles de poncemers altívol, / al dolç pes ajupint-se de llur novella flor, / de dos en dos s'acoblen en porxes verts y ombrívols, / hont *guayta* 'l raig de l'alba per rexes de fruyts d'or», *Atl.* (84); «--- de la porta --- al obrir la de la saleta, *guaytà* cautelosament», «la dida, lo servey y la Madrona *guaytavan*, ab los ulls plorosos, --- des del fondo d'un requartet ---», «des de l'esclatxa d'hont lo *guaytava* ab la meva mare, tot tremolant y arrapat a les seves faldilles», NOLLER (*Pap.*, 52, 168; *Notes de color*, 191).

S. xx: «Enfilat a dalt del colomar, *guaitava* ara la ciutat com es mira el pagès la vinya envejada que encara no és seva, però que un dia o altre ho serà», «munta a dalt del banc --- *guaita* les cases de Benifallet: sembla que pasturin», Coromines (*Silèni*, x, p. 137; *O. C.*, 99b2); «--- salta el cabrit --- / adreça el petitet les dos orelles, / escolta el remugai que ve del sot, / *guaita* ensumant les verdes meravelles», JoPijoan (*Cançoner* XII, p. 32); i n'hi podríem afegir molts passatges en bona prosa històrica i assagística del tarragoní Rovira i Virgili.

Hi ha variants reduïdes en el llenguatge oral. Al Ross. en la forma que hem observat en *gaitó*: «un colom, piquejant dins d'un pilot de grana / --- se troba --- entrelligat dins d'un gros llaç / --- / d'aqueix pas mortal se va treure / --- / un brigand de falcó, amb el seu ull rodón, / ja des d'un bon moment *gaitava* de per 'munt / la bèstia, quan, pel llaç, estava presonera / ---», Saisset (*Catal. d. R.*, 205). Deçà les Alberes la pron. vulgar és *goitar* (= *guítà*, alternant amb el present *guáita*), però al nivell rural *góitə* té vasta extensió, des del Cap de Creus fins més enllà de Segarra. Cosa repel·lida pels barcelonins com a rústica: Coromines anota «*góiti*, mama, em som menjat tota l'escudella» de llavis d'una nena empordanesa (Llers, 1898); en forma més innovadora s'arriba fins a *gúita*, que a Girona penetra fins a l'ús de les dames i el jovent de casa bona (evitat per la major part dels adults), 1908 ---, i que també se sent a la resta del Gironès (Banyoles, 1936). En els Pirineus ripollesos etc. no és passa de *ó*.

En aquesta zona de Pirineus observem especialment el matís de 'obrir-se, deixar-s'hi veure': «la Coma de

l'Embut *góitə* a Font-de-Segre» (Querlals, 1935). Amb valors anàlegs és popular també a les Illes, a Mallorca aplicat especialment a les coses de mar: «una tenassa és una pedrissa que no *guáita*, que no allora o es deixa veure, que no surt a flor d'aigua» (Estellencs, 1964); civ. «*guaità*: acechar» (PzCabr.). Quant al Princ. és massa estret el concepte barceloní com a cosa giro-nesa i pirinenca, car també és del Migjorn: frases com «si *guáitəz* allà, veuràs ---» s'hi senten de nou tant com en el Nord (Figuerola del Camp, 1964, p. ex.). *Guaitada. Guaitament. Guaiter. Guaitès.*

Aguaitar [S. XIV], discrepa netament i fonament del sentit de *guaitar*, des dels orígens: en part es tracta d'una distinció aspectual (*aguaitar* aspecte determinatiu, *guaitar* indeterminat, cf. altres casos medievals i moderns com *seure/asseure* o *siure* o *assentar*; *dormir/ adormir* etc.), i en part arriba tot seguit a la distinció sinonímica: *aguaitar* 'parar un aguait'/*guaitar* 'guardar amb guaites'.

Resumint diríem: 'acció hostil' aquell, 'acció benèvola', aquest; aquell sovint intr., aquest no: «sien fets axí com a bèsties, segons que diu lo Profeta --- lo avar e robador de les coses dels altres és comparat al lop, qui és fer e devorador --- e cell qui és barallós és comparat a ca, qui és maliciós; e cell qui *aguayta* los altres falsament, faent a parès que sia amic, és comparat a guineu; cell qui, ab gran sobreria persegueix l'altre, és comparat a lehó ---», Genebreda (*Boeci*, p. 185); «açò és la paraula que primerament fon anunciada a la serpentina, com N. S. li dix: tu *aguaytaràs* al taló del hom, e llavors *aguayta* lo diable al taló, com se esforça de enganar-lo en la fi de la sua vida», Ant. Canals (*Carta de St. Bernat, CoDoACA* XII, 629); «POSTURES Y MOVIMENTS: fugir --- tornar --- *aguaytar*: insidiar», OPou (*TbPu.*, 298); «faena feta, diners *aguayta*», CROs (*Adages*, 1736, p. 56); «entre la multitud han *agoitat* des de la tribuna los Srs. Canonges», «lo Sr. Marquès amb son fill --- nos *agoitaven* des d'un terrat», B. de Maldà (*Coll. B. V.*, 139, 215).

En tals casos i els següents de l'*Atl.*, no arriba al sentit hostil de 'posar un aguait' però tanmateix és aspecte determinatiu (més 'contemplar amb esforç' que 'mirar'): «sa gran massa volà en senyal de guerra, / hont de Pallars la *aguaytan* los pastors ab espant», *Atl.* 1867 (la versió de 1877 «hont Esterrí l'*aguayta* tremolant ---», I, 33d; i ho repeteix passim, p. e., 36c): «al davallant cabuça lo còdol que hi *aguayta*»; «sen-glotejant les altres *aguaytan* la coloma / amunt, amunt, tan d'hora pujar-se'ls-en al cel» (268); «altres, *aguaytant* per una de les botigues de la esquerra, se miraven les grans tenalles, plenes, a seny, d'un oli que semblava or vell fos», Del Bosch (*Lo Segador*, 22). Cf. alt-arag. *aguaitar por la finestra*, a Echo (*RLiR* XI, 15); i ja en el S. XIII: «si --- fore con razón razonable embargado que non pueda adozir sos testimonias, assí como si non podiesse passar aguas o lo embargasse muert o enfermedat o guerra, o lo *aguaitassen* por muert» (Tilander, *Fueros de Aragón*, § 102.72).

D'ací el postverbal *aguait* 'emboscada, atac a traïció': ja sovint en la terminologia feudal des del S. XI